

אשרי מי שגדל בתורה ...

עיון בפרשת השבוע על פי החת"ם סופר

ניתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של
מכון מאיר בכתובת: www.meirtv.co.il

1. שלמות י"ט, א-ב

(א) בַּזְרֵחַ הַשְּׁלִישִׁי לַעֲתַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּיּוֹם הַזֶּה בָּאוּ מִדְבַר סִינַי: (ב) וַיִּסְעוּ מִרְפִּידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַר סִינַי וַיִּזְנוּ בַּמִּדְבָּר וַיִּזְנוּ שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגְדַת הָהָר:

2. חת"ם ליקוטים יתרו

אבוא בקצרה ואומר. כי תאות בעולם הזה היא א' מב' דברים, או גופנית והוא קרדום לחפור, או רוחנית והוא רדיפת הכבוד והגאון ועטרה להתגדל. ועל ב' אלו טענו קרח דתן ואבירם באמרם [במדבר ט"ז י"ד] לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו, והוא גופנית, כי תשתרר עלינו גם השתרר [שם י"ג], והיא מניעת תאוה רוחנית להיותו נכנע תחת עול האדם, וכן אמר קרח [שם ג'] כי כל העדה כולם קדושים, ומה גבר בגוברין, ואמרו חז"ל [יבמות מ"ז ע"א] גר שבא להתגייר אומרים לו ישראל בזמן הזה סחופים ודחופים, היינו מניעת הגופניות, ועוד אומרים לו ד' מיתות נמסרו לבי"ד, ס' קברות נמסרו לבי"ד, והיא ההכנעה תחת יד האדם להשתרר עליו והוא יקבל עול סבלו, ואם בבי' אלו יתחתן הרי כבר מאס כללות עולם הזה בעבור אמונת ה' ית"ש. וידוע מ"ש הרמב"ן [דברים א' ב'] מדבר סיני נקרא חורב, להיותו יותר חורב ושמים משארי מדבריות, ע"כ גדל שם הסנה ביותר, ע"כ בא הכתוב להודיענו צדקתן של ישראל ותשובתם ... עד שסבלו כ"ז בשמחה.

ואמר בחודש השלישי וגו' ביום הזה שקוינהו באו מדבר סיני והיה כאן מקום להתרעם, ולא זה לבד אלא גם ויחנו שם במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר, כי עד עתה היתה כל העדה שווים אלו כמו אלו רמסו חומר וטיט במצרים, ועתה התחילים להפריש, אלו יחנו במדבר, ואלו נתקרבו נגד ההר והם יחידים סגולה ישראל הנחשבים כאיש אחד נגד ריבוי העם אשר חנו נגד ההר סמוך לו ומשה נתקרב יותר ועלה אל אלקים, עתה יש קפיצא אחרת במה כחכם יפה להיות משתרר עלינו ומה ראו אלו להתקרב יותר ואת הכל סבלו לאהבה את ה' ותורתו היינו ממש כגר שבא להתגייר.

3. חת"ם ליקוטים יתרו

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני ויסעו מרפידים ויבואו מדבר סיני וגו' ויחן שם ישראל נגד ההר. יל"ד טובא איך אחר שכבר חנו אמר שנסעו מרפידים, ותו ויחנו במדבר ואח"כ ויחן שם ישראל, כפל ענין. וי"ל לפי מ"ש במקום אחר באריכות על פסוק בקש שלום ורדפהו [תהלים ל"ד ט"ו] שצריך לעלות לאט לאט באופן שיעשה שלום בין שכלו לטבעו, ומיד שיהיה לו שלום ירדפהו להשלום ההוא ויעלה למה שלמעלה, וכן לעולם, אמנם לבסוף יש לכל אדם שום גבול אשר לא יכול לעבור גבולו ושם יעמוד עכ"ה, ולזה כתיב במקום אחר [שם ל"ז ל"ז] סוד מרע ועשה טוב ושכון לעולם, כי שם משכנו לעולם ולא יעבור הגבול ההוא. גם כתבתי בדרשת שבת הגדול כי העולים בית ה' יהיה בכל יום בעיניהם כאילו היום מתחילים לעלות ולא עלו עדיין שום מדרגה כלל, וזהו בחדש הג' וגו' ביום הזה באו להמדרגה הנכבדת שיזכו לבוא מדבר סיני שהוא מדרגה נפלאה, כי מדבר סיני גמטריה שלו"ם דוק ותשכת, ובבואם לשם היה בעיניהם כאילו מתחילים תחילה לעלות וליסע מרפידים שהוא שם הונח על הרפיון מדברי תורה [ילקוט לעיל רמז רס"ג], והיה בעיניהם המדרגה המעולה ההיא שכבר השיגו בבואם למדבר סיני, מ"מ היה זה בעיניהם כאילו הוא רפידים ונסעו מרפידים וחזרו למדבר סיני למדרגה מעולה שהיא נגד מדרגה הראשונה כערך מדבר סיני לרפידים, וכן בכל שעה ורגע הוסיפו כך אומץ עד שסוף חנייתם ומעמד גבולם אשר לא יכלו לעבור עוד, היה ויחן שם ישראל נגד ההר.

4. חת"ם על התורה בראשית

וענין השלום פירשתי במק"א, והוא ההליכה ממדרגה למדרגה עד שיסכים הגוף ע"ז ויורגל בה, ואח"כ יעתק למה שאחריה. וזהו בקש שלום ורדפהו אחר שכבר נעשה השלום והורגל הגוף ירדפנו ויגרה ריב ביניהם במדרגה היותר טובה מזאת וכן לעולם.

5. חת"ם תורת משה אחרי מות

והנה כתיב [להלן י"ח ד'] את משפטי תעשו ואת חוקותי תשמרו ללכת בהם ה' אלקיכם ושמרתם את חוקותי ואת

משפטי אשר יעשה אותם האדם וחי בהם אני ה'. והענין כי כתוב בחובות הלכות [שער התשובה פ"ה] חסידים הראשונים היו פורשים עצמם משבעים שערי המותר שלא יגעו בשער אחד איסור, כי הסייג נעשה להם כתורה עצמה ועשו סייג לסייג, ואחר ההרגל בזה הסייג השני עשו לו שלישי, ע"ד שפירשתי במקו אחר בקש שלום ורדפהו. וידוע כי בתחלת הענין יותר נוח לאדם להתחסד ולהוסיף סייגים ברברים שבין אדם למקום, מליכנס לפניו משורת הדין בין אדם לחבירו, כי קנאת איש מרעהו היא, אך אחר ההרגל בסייגים וגדרים במצות ה' יזכה גם לזה, וממנו יעתק עוד עד שיהיה סייגיו וגדריו בעצמם התורה, ויעשה סייג לסייג. ואמנם הכל בהדרגה לא בבת אחת פסיעה גסה, שלא תהיה מיתתו גורמת מיתה כ"א חיים כנ"ל. וזהו את משפטי תעשו, פ"י משפטי שבין אדם לחבירו תהיה בבחינת עשיה בתחילת ענינו, לא בשמירה שהיא גדר לפניו מהשורה. אמנם חוקותי תשמרו, אותם א"א בלא שמירה כלל, כמו שאחז"ל כל האומר אין לו אלא תורה אפילו תורה אין לו [יבמות ק"ט ע"ב], וכמו שפירש בחובות הלכות, רק המשפטים הם בתחילת הענין בעשיה, והחוקים בשמירה ללכת בהם, פירוש ללכת מזה למדרגה אחרת שאחריה. ומסיים אני ה' אלקיכם, מדת הדין, כי מי שאינו נכנס לפניו מן השורה עם הבריות גם מדת הדין מדקדק אחריו, וההיפך המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו [יומא כ"ג ע"א].

ועתה מפרש המדרגה שאח"ז, והוא ושמרתם את חוקותי ואת משפטי, שיהיו שתיים בשמירה, שיעשה לפניו מהשורה גם במשפטים שבין אדם לחבירו. ומסיים עוד אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, שלבסוף יהיה הכל בעשיה, כי ישוב הגדר לתורה, ועי"ז וחי בהם, והוא מב' טעמים, א' ע"י שהלך בהדרגה לא ימות אחרי מותו את עצמו, ושני אחרי גדרו לא ישלוט בו עין. ומסיים אני ה', כי נתהפך הדין לרחמים. וזהו כוונת אנשי כנה"ג באמרם הווי מתונים בדין ולא ימהר לפסוק על עצמו מדרגה שאינה ראויה לו. ואם גם גמר וקדש עצמו מ"מ עוד יעמיד תלמידים הרבה לתקן זולתו. ועשו סייג לתורה, שיעשו מן הסייג תורה עצמה כנ"ל.